

**FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞİMİNDE FİNANSAL SOSYALİZASYON  
TEMELLİ BİR MODEL ÖNERİSİ**

Dr. Öğr. Üyesi Adem ÖZBEK\*

Dr. Ayşe AYDIN\*\*

**Öz**

Geçmiş neslin, şimdiki nesle göre finansal kararlarda ve finansal davranışlarda daha başarılı olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Bunun altında yatan en önemli sebep finansal sosyalizasyon kavramı altında özellikle de paranın erken yaş döneminde kazanılması ve kullanılmasının o dönemlerde daha yaygın olarak uygulatılmasıdır. Her konuda olduğu gibi gelişen ve değişen teknolojik çevre günümüzde, ailenin, ebeveynlerin ve iş hayatının oluşturduğu bu finansal sosyalizasyonun etkisini günden güne azaltmaktadır. Ülkemizde daimi statüde iş bulabilme aralığının 25-30'lu yaşlar olduğu düşünülürken, özellikle de bireysel anlamda, kazanılan para üzerinden elde edilen finansal tecrübenin birey açısından çok geç elde edildiği söylenebilir. Tartışılan diğer bir konu da alınan finansal eğitimin, finansal sosyalizasyon kapsamında zamansal uyumudur. Bu dönemde ebeveynler tarafından yapılan yanlışlardan birisi de çocuğun her konuda bilgiyi okulda alması gerekliliği ile ilgilidir. Burada ebeveynleri bu düşünceye iten sebeplerin başında ailelerde yaygın olarak anne ve babaların çalışıyor olmaları ve çocuklarına yeteri kadar zaman ayıramamaları gelmektedir. Finansal eğitimin başlangıç noktası ve yeri aile, en etkili öğreticileri de ebeveynlerdir. Dolayısıyla ebeveynler sadece, çocuklarının iyi eğitim alarak iyi bir gelecek elde etmelerine yardımcı olmamalı aynı zamanda onların geleceklerini doğru finansal karar ve davranışlarla şekillendirecek davranışlar sergilemelidirler.

Bu doğrultuda çalışmada, bireylerin finansal bilgi, davranış ve kararlarında etkili olabilecek finansal sosyalizasyon kavramı üzerinde durulmaktadır. Ailenin, ebeveynlerin, para ve iş tecrübesinin ve eğitimin finansal sosyalizasyonun önemli kanalları olduğu vurgulanarak bu kanalların, bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde önemli etkileri oluşturabileceği anlatılmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Finansal Sosyalizasyon, Finansal Okuryazarlık, Aile, Ebeveyn, Para, İş

**THE SUGGESTION OF FINANCIAL SOCIALIZATION BASED MODEL IN THE  
DEVELOPMENT OF FINANCIAL LITERACY****Abstract**

It is a stubborn fact that the past generation is more successful in financial decisions and financial behavior than the current generation. The most important reason behind this is that under the concept of financial socialization, especially the earning and using of money at an early age is more common in those periods. Today, the developing and changing technological environment, as in every subject, reduces the impact of this financial socialization which is created by the family, parents and business life day by day. Considering that the range of finding employment in permanent status in our country is 25-30 years old, it can be said that the financial experience gained from the money earned on an individual basis is very late for the individual. Another issue discussed is the temporal cohesion of financial education within the scope of financial socialization. One of the mistakes made by parents during this period is related to the necessity of the child to receive information in every subject at school. Here, the main reasons for pushing parents to this idea are that parents are widely employed in families and they cannot spare enough time for their children. The starting point and place of financial education is family and the most effective teachers are parents. Therefore, parents should not only help their children to achieve a good future by receiving good education, but also to display behaviors that shape their future with the right financial decisions and behaviors.

Accordingly, the study focuses on the concept of financial socialization, which can be effective in individuals' financial information, behavior and decisions. It is emphasized that family, parents, money and work experience and education are important channels of financial socialization and these channels can have important effects on individuals' financial literacy levels.

**Keywords:** Financial Socialization, Financial Literacy, Family, Parent, Job, Money

\* Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Yönetim ve Organizasyon Bölümü Öğretim Üyesi, ORCID: 0000-0001-6599-6337, ademozbek@gumushane.edu.tr

\*\* Bağımsız Araştırmacı, ORCID: 0000-0001-7538-8407, aydinayse.tr@gmail.com

Derleme Makale.

Sayfa Sayısı: 1342-1349

Makale Geliş Tarihi: 26.09.2021

Makale Kabul Tarihi: 27.11.2021

Makale Yayın Tarihi: 31.12.2021

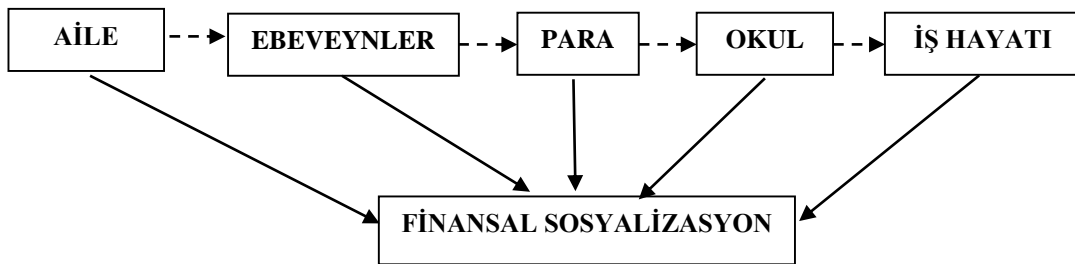
## 1. GİRİŞ

Kullanım faydasının bilinirliğine göre, bazen basit bir bilgi, insanlara çok önemli kazanımlar veya fırsatlar yaratabiliyorken, önemli olarak ifade edilen teorik altyapısı kuvvetli bir bilgi de hiçbir fayda sağlayamaz olabilmektedir. Finansal okuryazarlık, bilginin elde edilmesi, değerlendirilmesi ve doğru finansal davranışlara dönüştürülmesidir. Bu kavramın temelinde yatan en önemli olan parametre bilgidir. Finansal sosyalizasyon, bireylerin yeni ekonomik tutumları, değerleri ve güncel bilgileri öğrendikleri ve devamlı olarak kendilerini ekonomik çevre ile uyumlu hale getirdikleri bir süreçtir (Hayta, 2008:167). Finansal sosyalizasyon, finansal okuryazarlık için gerekli olan uygulanabilir ve deneyimlenebilir bilginin alt yapısını oluşturmaktadır.

Finansal sosyalleşme perspektifi, sosyalleşmenin kişinin ve çeşitli ajanların belirli sosyal ortamlarda etkileşimi yoluyla gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (McLeod ve O'Keefe, 1972:135). Drever vd. (2015), finansal sosyalizasyonun özellikle ilkökul çağındaki öğrenciler için anahtar görevi gördüğünü, finansal sosyalleşmenin, bir kişinin finansal faaliyetler için değerler, tutumlar, standartlar, davranışların kazanılması ve geliştirilmesi anlamına geldiğini ifade etmişlerdir.

Sosyalleşme ajanlarını Şekil 1'de gösterildiği gibi aile, ebeveynler, para, okul ve iş olarak ifade etmek mümkündür. Finansal sosyalizasyon anlamında bahsi geçen ajanların bireylerin finansal okuryazarlıkları üzerindeki etkilerinin artırılmasının sağlanması konusunda şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Her bir ajanın, bireyin finansal sosyalizasyon süreci üzerindeki etkisi ve başarısının farklı gerçekleştiğinin bilinmesi.
2. Bu ajanlar arasındaki koordinasyonun düzgün sağlanması.
3. İfade edilen ajanlar vasıtasıyla sağlanan bilgileri erken yaş dönemi denilen çocukluk döneminde bireylere ulaştırılmasının ve aktarılmasının sağlanması.



Şekil 1. Finansal Sosyalizasyon Süreci Unsurları

### 1.1. Aile

Finans kavramının merkezinde para yer almaktadır. Bu nedenle finansal sosyalizasyon kavramı para üzerinden aktarılmalı ve para ile ilişkilendirilmelidir. Bireylerin finansal sosyalizasyon süreçlerinin başlangıç noktası aileleridir. Burada ailenin gelir seviyesi, gelir seviyesine bağlı olarak

tasarruf alışkanlıkları, anne ve babanın eğitim durumları ve finansal bilgi seviyeleri, çocukların elde edebilecekleri finansal tecrübelerin önemli kaynakları olabilmektedir.

Ailenin gelir seviyesine bağılı olarak ebeveynlerin tasarruf yapabilmeleri ve bu alışkanlığı çocuklarına aktarmaları, çocuğa düzenli harçlık verilmesi ve bu harçlığı kendi iradesine bağılı olarak kullanılmasının sağlanması, anne ve babanın finansal konulara karşı belli bilgi birikimine sahip olması gibi ailevi imkânlar çocuğun finansal sosyalizasyonu için ayrı ayrı deneyimler sunmaktadır. Hayta (2008), gelir seviyesi orta ve üst düzey olan Ankara da yaşayan aileler üzerinde yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ailelerin tasarruf ve yatırım davranışlarını etkilediği ve ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça ailelerin daha fazla yatırım ve tasarruf yaptıkları gözlemlenmiştir. Çocuklar ebeveynlerini gözlemlerinden, finansal uygulamalara katılmalarından ve doğrudan eğitim almalarından dolayı aile onlar için önemli bir bilgi kaynağı olarak bilinir (Beutler ve Dickson, 2008).

## 1.2. Ebeveynler

Bir insanın yaşamı süresince bilgi ve deneyimin elde edilmesi bakımından her an başvurulacak temel kaynaklar ebeveynlerdir. Her konuda olduğu gibi finansal bilginin elde edilmesi hususunda da etkileri tartışılmazdır. Burada ifade edilen finansal bilgi, aile içerisinde kullanımda olan paranın yönetilme biçimidir. Bu yönetim, paranın elde edilmesi ve kullanılma sürecini kapsamaktadır. Çocuklar kasıtlı olarak aile içi etkileşimler yoluyla para etrafında finans hakkında çok şey öğrenirler, bu öğrenme biçimi genellikle çocukların finansal sosyalleşmesi üzerinde amaçlı eylemler kadar güçlü bir etkiye sahiptir (Danes, 1994). Bütçe yönetimi, finansal planlama, yatırım, tasarruf ve harcama gibi finansal davranışlar, bu sürecin önemli aşamalarını oluşturur. Ebeveynler bütçe ile ilgili gelir gider kontrolünün ve gelecek adına finansal planlamanın nasıl yapılacağına dair sahip oldukları deneyimleri çocuklarına aktarmalıdır. Çocuklar finansal yönetim davranışını gözlemler ve katılım yoluyla, sosyalleşme ajanlarının kasıtlı talimatlarıyla öğrenirler (Danes ve Dunrud, 1993). Flouri (2004), ailenin finansal sosyalizasyon bağlamında, özellikle de ebeveyn çocuk ilişkisinin çocuğun finansal sosyalleşmesinde en önemli belirleyicilerden birisi olduğunu ifade etmiştir.

Ebeveynler aşağıda sıralan finansal uygulamaları yerine getirerek çocukların finansal sosyalizasyon süreçlerinin sağlıklı oluşmasına imkân sağlayabilirler:

- Aile içerisinde, aile kumbaralarına veya bankalarda oluşturulan hesaplara düzenli olarak para birikimi yapılması.
- Aile içerisinde alınan finansal kararların çocuklara anlatılması ve bu kararlara onların dâhil edilmesi.

- ...
- Çocuklara erken yaşlarda özellikle de bütçeleme davranışının anlatılması.
  - Yapılan alış-verişlere çocukların götürülmesi.
  - Çocuğun finansal özgüveni açısından tek başına alış-verişe gönderilmesinin sağlanması.

Günümüzde ailelere bakıldığında, ebeveynler tarafından alınan finansal kararların çocuklara anlatılmadığı veya bu sürece çocukların dâhil edilmedikleri görülmektedir. Unutulmamalıdır ki finansal anlamda verilen her karar ailenin tüm fertlerini etkilemektedir. Solheim vd. (2011), birçok ebeveynin gelir, tasarruf ve borç gibi ailenin finansal bilgilerinin çocuklarla tartışılmaması gerektiğine inandıklarını ve bu durumda hiç de şaşırtıcı olmadığını ifade etmişlerdir.

Ebeveynler, gelecekte çocukları için çok önem arz edecek bu bilgi ve deneyimleri neden onlardan saklamakta veya onları bu deneyimsel bilgidan mahrum bırakmaktadır? Bu soruya verilebilecek cevapları:

- Ebeveynlerin, finansal bilgi anlamında yetersiz olmaları ve dolayısıyla yanlış finansal kararlar vermeleri,
- Finansal kararların paylaşımının çocuklar için erken olduğunu düşünmeleri,
- Finansal bilgiyi çocuklara anlatma ve aktarma konusunda kendilerini yetersiz görmeleri,
- Sadece okul eğitimi ile bu bilgilerin çocuklara verilebileceğini düşünmeleri,
- Çocukların erken yaşlarda kısmi zamanlı işlerde çalıştırılıp iş ve para deneyimi kazanmalarını düşünmemeleri olarak sıralamak mümkündür.

Finansal sosyalizasyon süreci içerisinde önemli bir aşamayı teşkil eden ebeveynler, özellikle de yaşanılmış ve tecrübe edilmiş finansal bilgiyi çocuklara aktararak ve ailede alınan finansal kararlara onları da dâhil ederek çocukların özgüven kazanması hususunda önemli bir adım atmış olacaktırlar. Çocukluk ve ergenlik döneminde ebeveyn-çocuk finansal tartışmasının, çocukların yetişkinlik dönemlerinde sağlıklı finansal davranışları olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Jorgensen vd., 2017). Son yıllarda, dünya ekonomisindeki çağdaş kaygılar nedeniyle eğitimciler, politika yapıcılar ve aileler arasında ihtiyaçların bir sonucu olarak finansal davranışların iyileştirilmesine yönelik ilgi artmaktadır (Gudmunson ve Danes, 2011:644).

### 1.3. Para

Sosyalizasyon sürecinin para ile ilgili aşamasında, ebeveynlerin, parayı nasıl ve ne şekilde elde ettikleri ile ilgili süreci çocuklarına net bir şekilde atlamaları gereklidir. Bunların yanında ebeveynler tarafından, çocuklara düzenli olarak harçlık verilmesi suretiyle bankada onlar adına tasarruf hesapları açılarak birikimlerini burada muhafaza etmelerinin veya kendi ihtiyaçları için

harcamaları kendilerinin yapması gibi uygulamalar yapılabilir. Buradaki amaç çocuğa, finansal davranış kapsamı içerisinde paranın fonksiyonlarının anlatılmasıdır. Çocuklarına para konuları hakkında konuşan ebeveynler, onların uzun vadeli finansal refahlarını etkileyebilmektedirler (Deenanath vd., 2019:93).

Para ile ilgi davranışlar, bireye yeni finansal yönetim bilgisi kazanma anlamında motivasyonunu artırıcı bir rol oynayabilir (Edwards vd., 2007:98). Buna ek olarak parayla ilgi olarak farklı algıların finansal bilgi ve davranışlarla ilişkili olduğu bulunmuştur (Robert ve Jones, 2001:221). 1999 yılında Amerika’da yapılan çalışmada, 16-22 yaş aralığında yer alan bir grup öğrencinin yarısından fazlasının çalışarak para kazandıklarını ve para kazanan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla tasarruf davranışı sergiledikleri gözlemlenmiştir (American Savings Education Council, 1999).

#### 1.4. Okul Eğitimi

Türkiye’de, ilk-orta ve lise eğitim müfredatlarında finansal eğitimle ilgili uygulamalara bakıldığında bireyler bu eğitimleri en erken lise seviyesinde almaya başlamaktadırlar. Lise olarak ifade ettiğimiz kuruluşları bazı özel okullar ve meslek liselerinin bazı bölümleri olarak sınırlandırmak gerekir. Bahsedilen okulların dışındaki eğitim kurumlarımızda finansal eğitim içeriğine sahip bir müfredat bulunmamaktadır. Bu tip okullarda eğitim almayan bireyler açısından finans eğitiminin başlangıç noktası üniversite eğitimleri olacaktır. Ailede başlayan, ebeveynler tarafından geliştirilen finansal sosyalizasyon süreci, çocukların ilköğretime başlangıç dönemleri ile devam ettirilmesi önem arz etmektedir.

İnformel ebeveyn eğitiminin, erken dönem formel okul eğitimi ile tamamlanması bireylerin finansal sosyalizasyon süreçlerini olumlu etkileyecektir. Burada üzerinde durulması gereken en önemli husus, eğitim müfredatının yeniden gözden geçirilerek finansal eğitimin erken yaş dönemlerinde verilmesinin sağlanmasıdır. Schug ve Walstad (1991), ilkokulda alınan finansal eğitimin, öğrencinin olumsuz alışkanlıklarının uzaklaştırılmasına ve okul dışındaki finansal sosyalleşme eksikliğine karşı koymaya yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir.

Finansal eğitimle ilgili çalışmaların büyük bir kısmında, bir yetişkinin finansal kararlarında, çocukluk döneminde inşa edilen ekonomik kararların, sahip olunan paranın kullanılma şekli ve amacının, ebeveyn ve toplum ile sağlanan sosyal etkileşimin, pratik deneyimlerin yanı sıra demografik ve bireysel yönlerin de etkili olduğuna değinilmiştir (Özbek, 2019: 33).

#### 1.5. İş Hayatı

Bireylerin gerçek anlamda finansal yönetim becerilerini sergiledikleri dönem kendi kazançlarını elde ettikleri çalışma dönemidir. Bu dönemde, alınan finansal kararlar üzerinde aile ve ebeveyn etkisi kısmen daha az ve çocukluk döneminde bilgiye ve gözleme dayalı elde edilen

alışkanlıkların etkisi ise daha fazla olacaktır. Çalışma döneminde, çocukluk döneminde elde edilen bireysel alışkanlıklar somut olarak uygulanmaya çalışılır. Finansal sosyalizasyon üzerinde etkili olan aile, ebeveyn, para ve okul eğitimi gibi ajanlar vasıtasıyla aktarılan bilgi ve deneyimler özellikle de bireyin çalışma hayatı ile elde ettiği gelirin doğru kullanımına imkân sağlayacaktır. Bu noktada dikkate alınması gereken konu, bireysel alışkanlıkların oluşması esnasında, ifade edilen finansal sosyalizasyon ajanlarının kendilerine düşen görevleri zamanında ve etkin bir şekilde yerine getirmeleridir.

## 2. ÖNERİLER

Bireysel finansal sosyalizasyon sürecinin merkezinde ebeveynler yer almaktadır. Bu nedenle yapılan önerilerin birçoğu anne ve babaları yakından ilgilendirmektedir. Çalışmanın genelinde aktarılmaya çalışılan ve önemli olduğu düşünülen sosyalizasyon uygulamaları şu şekilde sıralanabilir:

- Ebeveynler tarafından aile ortamında doğru finansal kararların verilmesinin sağlanması. Doğru kararlar doğru davranışların gelişmesine imkân sağlayacaktır.
- Tasarruf, harcama ve yatırım gibi finansal davranışların çocuklara somut uygulamalarla anlatılması ve gösterilmesi.
- Ebeveynler tarafından alınan finansal kararların ailenin her bir ferdi etkileyeceği düşüncesinden yola çıkılarak bu kararların çocuklara anlatılması veya bu kararlara çocukların dâhil edilmesi.
- Günümüzde yetişkinlerin dahi uygulamada zorluk yaşadığı bütçeleme yani gelir-gider kontrolünün nasıl yapıldığı hakkında çocukların bilgilendirilmesi.
- Çocukların, para ile ilgili somut davranışlar sergileyebileceği ve öğrenebileceği (alış-veriş yapma, bankada tasarruf hesabı açılması veya gelir düzeyine bakılmaksızın çocukların boş vakitlerinde kısa zamanlı çalıştırılmaları gibi) uygulamaların düzenlenmesi.
- Aile dışında finansal eğitimin özellikle de ilkökul seviyesinden başlatılarak verilmesi. Bu kapsamda eğitim öğretim müfredatına finansal okuryazarlık içerikli uygulamaların eklenmesi.

## 3. SONUÇ

Harcama, tasarruf ve yatırım gibi finansal davranışlar gün geçtikçe değişmekte, farklı kanallar ve farklı ürünler üzerinden gerçekleşmektedir. Eskisi gibi değil artık zaman, paranın karşısında, satın alabileceği birçok ürün söz konusudur. Bu denli finansal ürün yelpazesinin geniş olduğu bir dönemde bireyin kendi finansal yönetimini sağlaması geçmişe oranla daha da zorlaşmaktadır.

Aile yaşantısında en belirgin ve kilit rol ebeveynlere düşmektedir. Finansal okuryazarlık için temel olan bilgi okul bilgisi değil, görselliğe ve uygulamaya dayalı olan, ebeveynler tarafından



çocuklarına aktarılan bilgidir. Okul eğitimi ile alınan finansal bilginin bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkisi söz konusu iken aynı oranda bu etki sergilenen finansal davranışlara yansımamaktadır. Finansal okuryazarlık ile finansal davranışlar arasındaki koordinasyonu sağlayacak kavram finansal sosyalizasyondur. Finansal sosyalizasyon bireye bilginin yanında deneyim değil deneyimin yanında bilgi imkânı sunmaktadır. Bu nedenle özellikle de ebeveynlere, çalışmanın önceki kısımlarında bahsedilen finansal deneyimlerin erken yaş dönemlerinde çocuklara aktarılması konusunda önemli görevler düşmektedir. Ebeveyn-çocuk finansal etkileşiminin çocukların finansal sonuçları üzerindeki etkileri yetişkinlik dönemine kadar uzanmaktadır (Webley ve Nyhus, 2006). Sonuç olarak finansal okuryazarlığın gelişmesi için finansal sosyalizasyon çerçevesinde aile, ebeveynler, para, okul eğitimi ve iş hayatı bireyin finansal dünyasına deneyim ve bilgi kazanımları sunmalıdır.

### **Kaynakça**

- American Savings Education Council. (1999). Youth & money 1999: Results of the 1999 youth and money survey. Retrieved March 31, 2006.
- Beutler, I., & Dickson, L. (2008). Consumer economic socialization. Handbook of consumer finance research, 83-102.
- Danes, S. M. (1994). Parental perceptions of children's financial socialization. Journal of Financial Counseling and Planning, 5, 27-146.
- Deenanath, V., Danes, S. M., & Jang, J. (2019). Purposive and Unintentional Family Financial Socialization, Subjective Financial Knowledge, and Financial Behavior of High School Students. Journal of Financial Counseling and Planning, 30(1), 83-96.
- Drever, A., Odders-White, E., Kalish, C. W., Else-Quest, N. M., Hoagland, E. M. and Nelms, E. N. (2015). Foundations of financial well-being: Insights into the role of executive function, financial socialization, and experience-based learning in childhood and youth. The Journal of Consumer Affairs, 49(1), 13-38.
- Edwards, R., Allen, M. A. and Hayhoe, C. R. (2007). Financial attitudes and family communication about students' finances: the role of sex differences. Communication Reports, 20(2), 90-100.
- Gudmunson, C. G., & Danes, S. M. (2011). Family financial socialization: Theory and critical review. Journal of family and economic issues, 32(4), 644-667.
- Hayta, A. B. (2008). Socialization of the child as a consumer. Family and Consumer Sciences Research Journal, 36, 167-184.
- Jorgensen, B. L., Rappleyea, D. L., Schweichler, J. T., Fang, X. & Moran, M. E. (2017). The financial behavior of emerging adults: A family financial socialization approach. Journal of Family and Economic Issues, 38, 57-69.

McLeod, J. M., & O'Keefe, G. J. (1972). The socialization perspective and communication behavior. *Current perspectives in mass communication research*, 121-168.

Özbek, A. (2019). Erken Dönemde Ekonomi Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisi: Uluslararası Bakalorya (IB) Örneği, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-190.

Robert, J. and Jones, E. (2001). Money attitudes, credit card use, and compulsive buying among American college students. *Journal of Consumer Affairs*, 35, 213-240.

Schug, M., Walstad, W. (1991). Teaching and learning economics. In: Shaver, J. (Ed.), *MacMillian Reference Books. Handbook of Research on Social Studies Teaching and Learning*, New York, 411-419.

Solheim, C. A., Zuiker, V. S., & Levchenko, P. (2011). Financial socialization family pathways: Reflections from college students' narratives. *Family Science Review*, 16(2), 97-112.

Webley, P., & Nyhus, E. K. (2006). Parents' influence on children's future orientation and saving. *Journal of Economic Psychology*, 27, 140-164.

**Çatışma Beyanı:** Makalenin yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

**Destek ve teşekkür:** Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

**Makale katkı oranı:** Katkı oranı %50, %50'dir.